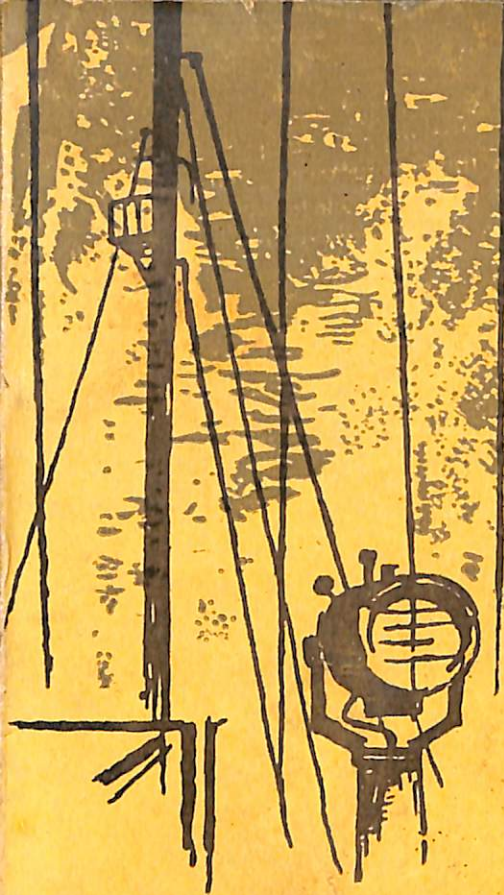

NASHO
JORGAQI

SHOKU

NASHO V. JORGAQI

SHOKU

(Tregime, skica, përshkrime)

1244
BIBLIOTEKA E SHK. ...
KORÇE

~~46132~~

SHTËPIA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»

SHOKU

Ai erdhi në repartin tonë pothuajse drejt nga bankat e shkollës. Kishte mbetur në vitin e dytë të fakultetit të inxhinierisë, kishte hyrë në punë gjeometër dhe pastaj e kishin thirrur nën armë. Bashkë me disa ushtarë të rinj, atë e caktuan në kompaninë time. Unë e vura re që ditën e parë kur erdhi. Binte në sy, sepse ishte i gjatë, pak i kërrusur, me një vështrim të menduar dhe i ngathët në lëvizje. E quanin Perlat, po e thërrisnin «studenti». Rrobet i rrinin pak të ngushta, këpucët gati i tërhiqte, ndërsa bustina, sa nuk i binte nga maja e kokës. Qëndronte si mënjanë dhe bënte ç'bënte ose ulej e pushonte në ndonjë vend, ose shkopsitej sa herë që largoheshin eprorët. Kush e e di se si i dukej atij, ato ditë, jeta ushtarake!

Reparti ynë ishte vendosur në mes malesh, në një vend pothuaj të shkretëtë, tërë gurë e shkëmbenj, ku herë pas here dëgjohej era që gjëmonte grykave dhe krisma e minave. Kjo gjë, ditët e para, sikur e trishtonte pak ushtarin e ri. Të gjithë ushtarët qeshnin e dëfrenin me shakatë e Osmanit, kuzhinierit, kurse ai qëndronte i heshtur, me buzët

gjysëm të hapura. Shokët këndonin e losnin me top, ndërsa ai lexonte gazetën. Unë e kuptoja gjendjen e tij: çdo gjë do të bënte të sajën. Ai nuk do të ndryshonte menjëherë. E dija që do të mër-zitej pak në fillim, ndofta edhe do të ankohej, po prapë përvoja më kishte mësuar se edhe këta ushtarë, që duken kështu javët e para, një ditë vihen në rrugë si tërë të tjerët. Ai nuk e kishte kollaj që të shkëputej nga jeta që kishte lënë pas, nga familja, nga ndonjë kujtim. Ai ishte tamam si ajo fëmija që largohet për herë të parë nga prindërit dhe të gjithë njerëzit i duken të huaj. Unë nuk desha ta afroja menjëherë. Ai duhej të mësonte vetë, të luftonte disa ditë me veten, pa ardhur akoma në dorën time. Kjo është një fazë përgatitore për ushtarin e ri, që bën pjesë në programin e stërvitjeve, megjithëse aty nuk është e shënuar. Prandaj unë e lashë disa ditë të qetë, në punë të tij, si të thuash, dhe e thirra vetëm pas ndonjë jave në zyrën time. Me sa më kujtohet, ato ditë kishte ndodhur edhe diçka në mes të tij dhe Rakipit, kujdestarit të kompanisë. Rakipi erdhi dhe m'u ankua për këtë dhe më tha se ai studenti, kur e kishte urdhëruar të ndërronte krevatin dhe të flinte ai poshtë dhe Zef Lleshi lart, nuk kishte pranuar. Fill pas kësaj që ndodhi unë i çova fjalë Perlatit të paraqitej në shtab.

Atë pasdreke vjeshte binte pak shi. Unë rrija në zyrën e shtabit të repartit dhe shikoja sheshin që po ndryshonte ngjyrën nga shiu që ja kishte marrë shtruar. Ushtarët ishin futur brenda, nëpër dhomat e kulturës dhe tek-tuk dukej ndonjë, duke vrapsuar. Në shesh gjëmonte muzika, që era asaj

dite e shpërndante valë-valë. Nga larg, vura re një ushtar që doli nga biblioteka e repartit dhe mori për te sheshi. Ai nuk vraponte, po ecte me hap të shpejtë. Kur arriti nga mezi i sheshit, e kuptova se ai ishte Perlati... U tërhoqa nga xhami dhe u futa më brenda që të mos më shikonte. Posa u largova, u afrova prapë, sepse më tërhoqi vëmendjen një gjest i tij: ushtar Perlati ecte dhe nderonte me dorë, sikur t'i kalonte pranë ndonjë oficer. Vura buzën në gaz. Gjëja e parë që mendova ishte kjo: ai duhet të jetë njeri i mirë. Në këto mendime, dëgjova të trokasë dera. Nuk prita ta hapë ai, po u avita dhe e hapa vetë. U gjendëm përballë njëri-tjetrit, gati fytyrë për fytyrë. Ndjeva se ai ishte i turbulluar, sepse diç ndodhi atë çast. Ai, siç duket, po matej të më paraqitej dhe unë e hapa derën papritur.

Ai u ul, po harroi të heqë bustinën. Unë bëra sikur nuk e vura re, nxora paqetën dhe ja zgjata. Fytyra e ushtarit u çel, sytë i shndritën nga një gaz i përmbajtur. Mori një cigare, nxori nga xhepi shkrepshen e tij dhe ma ndezi mua. Unë thitha cigaren dhe zura ta shikoj, duke buzëqeshur.

— E di, i them, pse ju kam thirrur, ushtar Perlati...

Unë nuk arrita ta mbaroj mendimin, se ai më ndërpreu:

— Desha vetë njëherë të vija, shoku komandant... Kujdestari i kompanisë na i ndërroi pesë herë atë ditë krevatet. Njerëz jemi, vij nga jeta civile... dhe të them të drejtën e humba durimin, e kundërshtova. Gabim. Ai e bëri më pas çështje...

Unë e lashë të flasë deri në fund, dhe pastaj vazhdova, duke e parë në sy:

— Nuk ju kam thirrur për këtë. Sigurisht, ju nuk bëtë mirë që i kundërshtuat kujdestarit të kompanisë. Unë dhe juve ju kuptoj, po dalngadalë do të mësoheni. Të bindurit është një cilësi e domosdoshme në ushtri. Po që se ju, ashtu si shumë të tjerë, nuk e keni të formuar akoma, do ta fitoni patjetër këtu, në procesin edukimit dhe të stërvitjes. Për këtë ju siguroj unë, ashtu siç ju siguroj se asnjë nuk do t'ju fyejë...

Perlati nuk m'i ndante sytë, ndërsa vetullat i qenë ulur dhe fytyra i kishte marrë një pamje serioze. Kur unë mbarova, ai nuk priti të mendohet, po më tha me një zë të qartë:

— Edhe unë, ju siguroj, shoku komandant, se ajo që ndodhi nuk do të përsëritet më.

Pastaj me qëllim, unë heshta një kohë, për t'u hedhur pastaj tek biseda, për të cilën e kisha thirrur. I thashë:

— Këto ditë studjova dokumentat tuaja. Ju keni bërë me sa kuptoj, dy vjet për inxhinieri ndërtimi.

— Po, për fat të keq — tha ai vrejtur, me gjysmë zëri.

— Pse, për fat të keq? —

— Sepse po të kisha studjuar si duhet, do të kisha mbaruar dhe do të shërbeja diku si gjithë shoqëti...

— Po këtu, nuk keni mundësi të shërbeni?

— Jo, — u përgjigj ai, — unë jam njeri i dështuar. Po të kisha vlejtur, do t'i kisha mbaruar studimet...

Ai djalë kishte humbur besimin tek vetja dhe detyra ime, si komandant i tij, ishte që t'ja ktheja. U ngrita në këmbë dhe me lëvizjet e mia e zërin e lartë u mundova të gjallëroj atmosferën përçark. I thashë:

— Këtu gaboheni. Njeriu nuk duhet të humbasë besimin. Sot dështuat, nesër do të fitoni. Çështja është të keni një qëllim serioz në jetë. Atdheut mund t'i shërbeni kudo që të gjendeni, bile dhe ashtu siç jeni sot, ju do të jepni kontributin tuaj. Për këtë, bile ju kam thirrur.

Nxori paqetën e mori një cigare. Vura re që buza e poshtme i dridhej, siç i dridhej edhe cigarja në mes të dy gishtërinjve. Unë u ula përsëri kundruall tij dhe zura të bisedoj. Ai më dëgjonte kokulur. Kur mora të flas për detyrën që do t'i ngarkoja, ai ngriti kokën dhe s'e kishte për gjë të më shikonte në sy.

— Repartit tonë, — vazhdova unë — i kanë ngarkuar një detyrë të rëndësishme. Ju e kini dëgjuar gjëmimin e minave, ato bien ja, atje përtej, tek mali i Drizës. Ushtria po hap në bark të malit një tunel nga do të kalojë një rrugë. Punimet vazhdojnë me vrull nga të dy anët. Së shpejti, të dy tunelet do të bashkohen. Këto ditë do të fillojë nga puna dhe reparti ynë. Komanda kërkon ndihmën tuaj, me aq sa të dini, sigurisht. Nesër do të takohemi me inxhinier Aliun dhe ai do t'ju udhëzojë. Kjo është detyra që ju ngarkoj.

Mbaj mend që ai më falënderoi me gjysëm zëri dhe u largua. Të pasnesërmen reparti ynë filloi nga puna. Perlati ishte tashti tekniku ynë. Ai udhëzonte në punë ushtarët, merrej me matje, zgjidhte

gështje teknike. Punën e kishte të tillë që rrinte edhe jashtë, edhe në tunel. Natyrisht, kishte ndonjë që e shihte me sy të keq këtë gjë. Po mua s'më vinte mirë, se kështu mendonte edhe kujdestari i kompanisë, Rakipi. Ai vinte e më thoshte: «Shoku komandant, ushtar Perlati duhet të marrë kazmën e qysqinë, si gjithë të tjerët». Unë e vështroja dhe s'i përgjigjesha. Një herë i thashë: «Rakip, e di ç'bëjmë, merri ti ato skicat e Perlatit dhe Perlati të vijë në tunel». Ai më tha me gjysëm zëri: «Nuk e kam fjalën aty, shoku komandant, po se si më vjen ashtu, Zef Lleshi punon në ujë deri në brez, dhe ai studenti rri në diell. Fjalët e fundit të Rakipit më bënë përshtypje dhe, sepse, më ngelën në mendje. Vertet, ai i trembej punës? Unë nuk kisha asnjë fakt. Përkundrazi, ai e kryente mirë detyrën që i kisha ngarkuar. Vija re se kishte filluar ta rifitonte besimin që kishte humbur. Ishte i rregullt e punëtor, po a mjaftonte kjo? Në repartin tonë njerëzit mateshin me punën që bënin brenda në tunel, atje thellë ku lëftohej me shkëmbin, me ujët dhe errësirën. Nisa të ndryshoj mendim. E thirra ushtar Perlatin dhe e këshillova që të rrinte sa më tepër në tunel. Të punonte edhe ai me kazmë dhe qysqi. Dhe ai zuri të punojë, dhe nuk punonte keq. Po qëllonte shpesh që e thërrisnin jashtë. Rakipit prapë nuk i vinte mirë. Kur bëmë njëherë pushim, atij s'iu ndejt pa më thënë: «Sikur e do një çikë veten më shumë se ne ai studenti, shoku komandant!» Unë i thashë: «Ti nuk mendon mirë, Rakip: Ki më tepër besim tek njerëzit». Ai nuk më kundërshtoi, po isha i sigurtë se nuk kishte ndërruar mendim. U desh të ndodhte diçka. Diçka që na tronditi të gji-

thëve dhe që vetë Rakipi, për pak, u gjend buzë varrit.

Kjo ndodhi, kur tuneli ishte në përfundim e sipër. Mali i Drizës ishte çarë në të dy anët dhe po punohej për të bashkuar tunelet. Ne punonim në këtë anë dhe dëgjonim zhurmën e repartit fqinj në anën tjetër. Kujtonim se ishim shumë afër dhe se pak punë na kishte mbetur. Po s'ishte ashtu. Llogaritë, që kishte bërë inxhinieri dhe Perlati, tregonin se ngelej goxha punë për t'u bërë. Ushtarët nuk e pritën mirë këtë gjë. Ata donin ta hapnin tunelin tej e tej para afatit dhe kërkuan që të përdroreshin mina në thellësi të madhe. I pari e hodhi këtë ide Rakipi. Kjo ishte dëshira e të gjithë ushtarëve, që tok me oficerët e tyre kishin punuar, bile, do të thosha, kishin luftuar me heroizëm për muaj të tërë. Ne nuk pritëm më dhe minatorët vajtën e vendosën minat. Më kujtohet si tashti se të gjithë ishin të gëzuar se më në fund do të lidhej tuneli, po edhe pak të druajtur, se kjo ishte prova e parë që bënim dhe s'dinim si do të na dilte. I vendosëm minat rrëzë shkëmbit të fundit; ca mina të fuqishme dhe u tërhoqëm për të dalë jashtë. Shokët na prisnin me padurim. Minatorët ndezën fitilat, ndërsa ne të tjerët rrinim e prisnim në ankth. Nuk kaloi shumë dhe nga tuneli erdhi një gjëmim i mbytur dhe toka na u tund nën këmbë. Disa nga ushtarët deshën të vraponin në drejtim të hyrjes së tunelit, po unë nuk i lashë. U thirra dhe iu kanosa me gjithë mend. Nga rregullorja e punimeve xhenjere, dija se gazet e minave ishin shumë të dëmshme, prandaj urdhërova të mos hynin, pa u pastruar mirë tuneli prej tyre. Ndejtëm kështu një kohë të gjatë

të në pritje, dhe pastaj Rakipi kërkoi të futet brenda. Unë në fillim ngurrova, po pas pak e lashë të shkonte. Ai mori dy ushtarë, Skënder Lenën dhe Agim Çelikun, dhe të tre hynë brenda në tunel. Dëgjuam hapat e tyre që kërcitën nëpër gurë dhe pastaj përçark zotëroi heshtja. Nuk di sa kohë qëndruam ashtu, veç kur dëgjoj zërin e Perlatit: «Shoku komandant, më lejoni të shkoj të shoh gjendjen». Unë kisha filluar të shqetësohesha. Nuk më pëlqente vonesa e tyre, prandaj kur më foli Perlati nuk e kundërshtova. Ai u nis dhe humbi si shokët në grykën e tunelit: Heshtja u bë më e rëndë tashti. Koha ecte shumë ngadalë. Asnjëherë nuk më janë rëndur sekondat sa atë ditë. Thashë se ngriva në vend, kur dëgjova një krisëm revoleje që erdhi mbytura-zi nga tuneli. Ashtu siç isha, u turra drejt grykës, por sa bëra disa hapa nëpër tunel, shoh një hije të zezë që vjen duke u lëkundur në drejtim të dritës. Mbjaj mend që më mbyti era e gazit dhe thashë se m'u muar fryma. Dëgjova zërin e mekur të Perlatit: «Kthehuni, shoku komandant, kthehuni!...» Unë u ktheva menjëherë dhe sapo dola në dritë pa shë mirë Perlatin me Rakipin në krahë.

Atëhere s'e mbajta dot veten dhe u turra prapë nga errësira. Vrapova gjysëm i krrusur nëpër koridorin e errët, duke marrë frymë me zor. Kur arrita në një farë vendi, dëgjoj një rënkim të lehtë. Mbjaj vesh mirë dhe ndjej se është një nga ushtarët e mi. Duke kërkuar me sy të shqyer, gjeta Skënderin e rrëzuar për tokë dhe u përpoqa ta marr në krah. Kjo gjë më mundoi shumë, po megjithatë fillova të çapitem me këmbë të hapura. Si bëra disa hapa, u lëkunda sa andej këndeje dhe që-